

JANEZ STRNAD – 80-LETNIK

Lani sem na občnem zboru DMFA poslušal predavanje o kombinatoriki, kjer je bilo omenjeno Erdösevo število. To je število, ki kateregakoli matematika poveže z madžarskim matematikom Paulom Erdösem. Število je najmanjša razdalja med matematikom in Erdösem v grafu, katerega točke so avtorji, povezave med njimi pa članki, ki so jih napisali v soavtorstvu. Zakaj Erdös? Poročajo, da je to matematik z največjim številom člankov, znan po tem, da je potoval od sodelavca do sodelavca in pisal članke. Člankov se je nabralo vsaj 1525. Na Cobissu sem vtipkal Janez Strnad in dobil seznam s 1292 zapisi. Kar je posebej impresivno – večino tega je Janez ustvaril sam. Sodi med najbolj plodovite slovenske avtorje. Je pa še mnogo več.

Janez Strnad je bil rojen leta 1934 v Ljubljani. Diplomiral je leta 1957, doktoriral pa 1963 na Univerzi v Ljubljani. Leta 1974 je postal redni profesor, od leta 2001 je tudi zaslužni profesor Univerze v Ljubljani. Delal je na Fakulteti za matematiko in fiziko in na Institutu Jožef Stefan. Izpopolnjeval se je na Inštitutu za teoretično fiziko v Heidelbergu in bil večkrat gost na Inštitutu za didaktiko fizike v Giessnu, Nemčija. Raziskovalno se je ukvarjal z difuzijo nevtronov, posebno teorijo relativnosti in jedrsko fiziko. Posveča se poučevanju in popularizaciji fizike. Objavil je več kot sto člankov v tujih revijah, več kot šestdeset referatov na strokovnih sestankih, večinoma v tujini, več kot 750 člankov v domačih strokovnih revijah in skoraj tristo v časopisih in splošnih revijah, več kot petdeset knjig in knjižic, med njimi učbenike.

Za mnogo študentov, ki smo pri njem poslušali predavanja iz Fizike I in II, je Janez njeno poosebljenje. Je eden najimunitnejših učiteljev fizike v Sloveniji. Njegovi učbeniki za visokošolsko fiziko so tako znani, da bo frazo »poglej v Strnada« vsak od kolegov razumel. Sodeloval je pri pripravi nalog in vprašanj, ki so del železnega repertoarja študentov fizike. Napisal je učbenik fizike za srednjo šolo.

Izjemno dobro pozna zgodovino fizike in je živa enciklopedija fizikalnih pojavov, znamenitih imen, letnic ... To znanje je izkazoval pri predmetu *Razvoj fizike*. Iz serije radijskih oddaj je nastala knjižna zbirka v sedmih delih *Fiziki*. V njej so zbrani življenjepisi znanih fizikov in opisana njihova odkritja. Posebej in podrobneje je v več delih obravnaval življenje in dosežke Jožefa Stefana ter Alberta Einsteina. Pregled skozi zgodovino fizike pa najdemo v njegovih popularnih knjigah *Razvoj fizike*, *Sto let fizike: od 1900 do 2000* in *Zgodbe iz fizike*.

Skoraj vsako leto na stalnem strokovnem spopolnjevanju – strokovnem srečanju srednješolskih učiteljev fizike – predstavi pregledno predavanje iz zgodovine fizike. Natančnost njegovega spomina sem spoznal, ko sem po recenziji enega njegovih prispevkov do stavka in z vsemi letnicami natančno poslušal še predavanje. Seveda dobro poznavanje zgodovine fizike koristi

tudi pri pouku. Namreč, podobne težave in stranpoti, kot jih je skozi zgodovino ubiral razvoj fizike, lahko zasledimo tudi pri učencih in dijakih, ko pri razumevanju določenih vsebin napačno uporabljajo izkušnje iz vsakdanjega življenja. Da je izjemen pedagog, ki o poučevanju razmišlja tudi širše, kažejo mnoga druga dela, kot npr. *O poučevanju fizike*, kjer poda svoje nasvete učiteljem, kako učiti fiziko, katere zglede izbrati, kaj zaobiti in kako. Poučevanju in učenju fizike je namenil prek 40 člankov v *Fiziki v šoli*.

Ni pa poučeval le bodočih fizikov, temveč poučuje tudi širšo javnost. Predsednik države ga je 25. oktobra 2005 odlikoval z zlatim redom za zasluge za življenjsko delo v naravoslovju, še posebej za prispevek k širjenju znanstvene kulture in razumevanja znanosti. Objavil je več kot 100 člankov v *Proteusu*, več kot 30 v *Spiki*, v *Gei* ter *Življenju in tehniki*. Fizike ne popularizira le s članki, ampak tudi s poljudnimi knjigami. Za delo *Iz take so snovi kot sanje* je leta 1988 prejel Levstikovo nagrado.

Svojo širino izkazuje z izjemnim naborom tematik z vseh področij fizike. S področja jedrske fizike je bila že omenjena *Iz take so snovi . . .* S področja astronomije naj omenim *Prapok prasnov požene v dir* in *Mala zgodovina vesolja*, ter od kvantne fizike, *Mala kvantna fizika*, do teorije relativnosti in meroslovja *Svet merjenj: o razvoju fizike in merjenju osnovnih fizikalnih količin*.

Svoje izrazje je izpilil do potankosti. Zamislite si študenta, čigar prvi korak na poti v učenje je »podčrtavanje«. Kaj mu pomaga podčrtovanje, ko konča s popolnoma podčrtanim besedilom? Na jedrnatosti izrazja se pozna, da je pripravil leksikon fizike in sodeloval pri pisanju enciklopedije. V leksikonu ni prostora za besedičenje, besedila morajo biti kratka in jasna.

Naučil me je veliko o fiziki. Eno pomembnejših lekcij sem dobil, ko sva neki ponedeljek po kolokviju, tedenskem pogovoru z gostujočim profesorjem, skupaj čakala pred dvigalom. Tisti kolokvij je bil o teoretični fiziki osnovnih delcev. V pogovoru sem priznal, da nisem prav dosti razumel. Hudomušno se je nasmehnil in dejal »Jaz tudi ne.« Za to sem mu prav posebej hvaležen.

Janez Strnad je od leta 2001 častni član Društva matematikov, fizikov in astronomov Slovenije. Njegov prispevek k dejavnosti društva je neprecenljiv. Za predsednika je bil izvoljen v letih 1966, 1984 in 1985. V društvenih glasilih *Obzornik za matematiko in fiziko* ter *Presek* je objavil v vsakem po več kot 100 prispevkov. V *Obzorniku za matematiko in fiziko* je bil član uredniškega odbora 1964–1973, področni urednik 1974–1992, odgovorni urednik 1974–1976, 1981–1983, 1985–1990, glavni in odgovorni urednik 1977–1980. V *Preseku* je bil glavni urednik 1976–1980.

Slavljenju v svojem imenu in v imenu uredništva čestitam za visok jubilej in mu želim še veliko uspeha in zdravja.

Aleš Mohorič